

OBALIĆ SIĘ (72) *vb pf*

się (40), się (32).

o *prawdopodobnie jasne* (tak w o-); -a- (64), -ã- (3) *BibRadzBaz, BielKron* (2).

inf obalić się (10). \diamond *fut* 3 sg obali się (17). \diamond 3 pl obalą się (8). \diamond *praet* 3 sg m obalił się (12). *f* obaliła się (3). *n* obaliło się (4). \diamond 3 pl m pers obalili się (1). *subst* obaliły się (2), obaleły się (1); obaliły się *SkarŻyw*; obaliły się : obaleły się *BielKron* (1:1). \diamond *plusq* 3 sg m był się obalił (1). \diamond *imp* 2 pl obalcie się (1). \diamond *con* 3 sg m by się obalił (3). *f* by się obaliła (4). *n* by się obaliło (3). \diamond 3 pl *subst* by się obaliły (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

Przewrócić się, upaść, runąć; spaść; cadere Vulg, PolAnt; corruere Vulg (72) : Ten zewrze łzkápie boki/ mnimał by rzekł biycie/ Obálił łie ze łzkápą/ przebog nie zábiycie. *RejFig* Bb5.

obalić się na co (4): Smiercz chtząt odhtëpic/ zaplotwży łobie nogę za nogę/ obalił łie na łóże. *ForCnR* E2. *Cf* »obalić się na łóże«, »obalić się na ziemię«.

Fraza: »wszytek świat się obali« (1): To zámienie zdáło łię ták dziwne Dyonizyufzowi Areopágićie w Graecyey/ [...] iż powiedział: Aboć Bog wżzego łtworzenia męki ćierpi: áboć łię wżytek łwiát obáli. *WujNT* 293.

Zwrot: »obalić się na łóże« = *zachorować* (1): on nędznik o zdrowię prozno łye ma łtárác: W ták dobrá łye godżinę obálił ná łóże/ Ze z niego żadną miárą powłtác iuż nie może. *KochPs* 61.

»obalić się na ziemię« (2): Krolík potym y z żoną/ drzewo podkopáli/ Ze łie Orzeł y z gniazdem/ na zyemię obáli. *RejZwierz* 120v; *BibRadz Ez* 38/20.

Przen (20) : Dopuścił wielu ich vpásć/ ták iż wżyćcy obálili łię ieden ná drugiego [*Multiplicavit ruentem: etiam cecidit unusquisque cum socio suo*] *BibRadz Ier* 46/16; Nie day Boże tego w łumnienie moie/ ábych ia tákíey złey chćiwości pomagác miał. y owłzem zá mym łtáráním/ [...] obálić łię ma. *SkarJedn* 185.

Zwrot: »[komu] obalić się o ziemię« (1): niech namożnieyży krol [...] przeláduie łudzie łwięte iáko chce [...] tedy mu przedłię obálić łię o ziemię á pomłtá iego iuż nigdy nie vmrze *RejAp* 145.

Szeregi: »obalić się i klesnąć« (1): ále pánowie [*możni i pyszni*] iż nie máią áni pod łobą gruntu/ áni wnątrż więcia/ zá oną wagą/ á ciężárem ktory ná łobie niołą/ mułżą łie obálić/ y klesnąć/ á z iednego błędu w niezłiczone błędy wniść. *GórnDworz* Ee5v.

»(u)paść i obalić się« = *cadere et corruere Vulg* [*szyk* 3:1] (4): A pádnie ten pyłżny y obáli łie/ á nie będzie kthoby go podniołł *Leop Ier* 50/32; *BudBib Is* 3/8, *Ier* 6/15; *NiemObr* 47.

»wywrócić się a obalić« (1): á wżyćczy mu [*złemu panu*] łie dziwuią á máło óń dbáią/ ielżcze mu owłzem wżyćcy życzą áby łie co rychley wywroćił á obálił. *RejZwierz* 45v.

a) *O nieszczęściach, przekleństwach itp.*: *spaść; devolvi Vulg* [*na kogo, na co*] (11) : A z tąd iuż łnadz wżytko złe [!] obali łie na mię *RejJóz G2v; RejKup* r2; *DiarDop* 109; Ten ktory czyni nagorłłá radę/ ná łámego łie obáli [*Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur*]: á nie pozna łkąd náń przyłło. *Leop Eccli* 27/27[30]; *Mącz* 83d; *ModrzBaz* 86; západł w zazdrość człówek płóny/ [...] Nań łye obálą wżyćłki iego złoćci *KochPs* 10; *SkarŻyw* 502, 504; y záraz myłłá łię nabożnie zánoćić małż

ná kápłaná nawyźszego Iezufá Chryftufá/ ná ktorego wŷytek ciężar grzechow twoich z łtrony kaźni y vćierpienia/ obálił fię z Boskiego przezyźrzenia *LatHar* 79, 576.

a. O przedmiotach materialnych (architektura, drzewa, skały itp.) (38) : *BielŻyw* 37; Panie iućzi fię drzwy wałá Kas pućczyć niź fię obałá. *RejKup* e5; Bo pátrż gdy wielki kámień z gory fię obáli/ luź więc mocną drzewinę y s korzeniá wáli. *RejWiz* 137v, 22, 64v; *Leop* 2.Par 32/5; Tegoż roku było trzęsienie zyemie we Włofzech y w Sycyliey/ ták iż fię ná łto miałł obáliło z mury y z zamki. *BielKron* 192, 269v, 309v, 395; *RejZwierc* 160; *SkarŻyw* 20, 87, 193 [2 r.], 277; Gnoiow ná ściány nie miotáć w łtáyniach/ [...] bo od tego ściány gniją: á gdy iedná zgniie/ wŷyťtko fię obáli/ dla niedbálłtwá. *GostGosp* 16.

obalić się na kogo (4): *BielKron* 375; *RejPos* 222v; Tedy poczną mowić gorom: obálćie fię ná nas: y págorkom; nákryćie nas. *LatHar* 724; *CzahTr* E4.

W porównaniu (1): Pothkał fię potym łnimi Víf Polłki s tákim grzmotem/ iákoby fię wielka wieźá obáliłá *BielKron* 384.

Zwroty: »obalić się na miejscu swym« (2): gdy vłŷyźał lud głos trąb/ krzyczeli wielkim krzykiem/ y obálił fię mur ná mieyľcu twym [*et cecidit murus sub se*] *BibRadz Ios* 6/20, *Ios* 6/5.

»obalić się za pomocą pańską« (1): Gdy ty będą dłuźey trąbić głóśno Trąby święte/ Obałá fię zá pomocą PANSKá mury iego *BibRadzBaz ktv*.

»sam się obalić« (1): káźde drzewo łpodćieráli dáley niź do połowice/ á ták wáliłi iedno drzewo ná drugie iż fię łámy drzewá ná nie obaleły / gdzie wiele ludzi zginęło/ á ołtátek poimáli *BielKron* 375.

»obalić się z gruntu« (1): Tákże vcźynili/ wnet fię mury obáliły z gruntu około miáłta Ierychá. *BielKron* 47.

Szeregi: »upaść a obalić się« (1): dzieiáthá część onego marnego á łprofnego miáłta ich Sodomy y Egiptu/ tho iest/ zebránia á oney łekty ich/ mizernie vpáđło á obáliło fię/ y wiele ich poginęło *RejAp* 95.

»złamać się albo obalić« (1): [okręť] niemogáć fię gwałtowney nawáłności oprzeć/ gdy fię powrozy porwą/ máłzth fię złamie/ ábo obáli/ źagle rozerwáne łpáđną/ puści fię ná fortunę *GórnDworz* Ff4v.

Przen (10) : *RejWiz* 106v; *GrzegRóżn* G; káźdy łthan ktory chce mieć wieczny łłup łwey pámięći/ niechźe go wykuie s cnot/ [...] tedy to łłupy łá niedocześne/ á nigdy fię obálić nie mogá *RejZwierc* 52v, 177; *NiemObr* 7.

W przeciwstawieniach: »obalić się ... cały być, wiecznie trwać (2)« (3): gdy fię ia tymi łłupy [tj. cnotami sprawiedliwości, dobroci i miłosierdzia] ołtáwiam/ to iest pewna rzecz iż fię nigdy nie obałá á wiecznie trwać będą. *RejZwierc* 50, 50; Przetóć cáłe bęđzie [*nasze zbieranie*]/ gdy fię dom wŷytek krolełtwá obáli/ á okręť fię ze wŷyťtkimi zánurzy. *SkarKazSej* 669b.

Przysłowie: po łmierći niech fię niebo chociazy obáli á łkowronki potłucze. *RejZwierc* 188v.

Szereg: »ani obalić się, ani zepsować« (1): lepiej przeprowáđzić fię do nowego/ do mocnego y do pięknego domu [tj. do nieba]/ ktory fię nigdy áni obálić/ áni zepłowáć nie może *RejZwierc* 177v.

b. O prawach (1) : [o ustawach sejmowych] co we dnie zrobićie/ to fię w nocy obáli: y błogółławieńłtwá źadnego z wáłzych rad y feymow nie máłz. *SkarKazSej* 660a.

c. *O przekonaniach, nauce, wierze* (7) : zá okazánem y obáleniem błędu iednego/ wiele fię ich okaże y obáli *CzechEp* 253.

obalić się komu (1): ielliby wykład twoy ftać miał/ tedyby fie im obáliło Krolestwo y Ofiárownictwo duchowne Chriftułowo. *CzechRozm* 262v.

obalić się czym (2): z iedney twoiey odpowiedzi ná ieden ich wywod/ będzie fie mogła y na drugi odpowiedź náleść: y zborzenim porządnym iednego/ pewnie fie y drugi obáli. *CzechRozm* 13; *CzechEp* 254.

W przeciwstawieniach: »budować, stać (2) ... obalić się« (3): obálone rzeczy z nowu buduią/ áby fię potym obáliły *GrzegRóżn* H2v; *CzechRozm* 262v; By w nas tákich cnot iákie czątki były/ obálićby fię y kácerstwá/ muśiály á ftać by długo niemogły *SkarŻyw* 238.

Zwrot: »obalić się z gruntu« (1): Toć by fię wiára nászá z gruntu obáliłá [!]/ A nas by w tho omylne mnimánie wpráwiłá *GrzegRóżn* Ov.

Synonimy: przewrócić się, wywrocic się, zepsować się, zniszczyć się; **a.** zburzyć się.

Formacje współrdzenne cf **WALIĆ**.

Cf **OBALENIE, OBALENIE SIĘ**